

MỘT SỐ NHIỆM VỤ TRỌNG TÂM NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG PHÂN TÍCH VÀ DỰ BÁO THỐNG KÊ

*ThS. Nguyễn Thu Oanh**

Tóm tắt:

Phân tích và dự báo thống kê ngày càng khẳng định vai trò quan trọng trong hoạt động thống kê. Phân tích và dự báo nâng cao giá trị của thông tin thống kê, làm cho "con số thống kê thực sự biết nói", giúp người sử dụng thông tin thống kê hiểu biết một cách đầy đủ và sâu sắc hơn về số liệu thống kê. Vì vậy, phân tích và dự báo thống kê trung thực, khách quan, toàn diện là trách nhiệm của ngành Thống kê và trong thời gian tới cần tiếp tục nâng cao chất lượng, tính kịp thời để phục vụ sự lãnh đạo, chỉ đạo của Chính phủ và các cấp, các ngành.

1. Thực trạng công tác phân tích và dự báo thống kê của Tổng cục Thống kê

1.1. Kết quả đạt được

Trong những năm gần đây, công tác phân tích và dự báo của ngành Thống kê từng bước được cải thiện với những kết quả nhất định. Nội dung và chất lượng Báo cáo tình hình kinh tế - xã hội tháng, quý, năm của Tổng cục Thống kê và các Cục Thống kê tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương ngày một nâng lên. Báo cáo đã phân tích, đánh giá sát hơn thực trạng kinh tế - xã hội của đất nước và các địa phương; đánh giá được nguyên nhân, tác động đến sự tăng/giảm của các chỉ tiêu, ngành, lĩnh vực và sản phẩm, đồng thời đề xuất các giải pháp cho phát triển kinh tế - xã hội trong thời gian tiếp theo; phản ánh kịp thời tình hình thực hiện các Nghị quyết của Quốc hội, Chính phủ, Chỉ thị của Thủ tướng Chính phủ về những giải pháp chỉ đạo điều hành thực hiện kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội. Bên cạnh đó, từ năm 2017, dựa trên kết quả phân tích và dự

báo thống kê, Tổng cục Thống kê đã xây dựng và cập nhật kịch bản tăng trưởng kinh tế từng quý với các giải pháp cụ thể báo cáo Bộ trưởng, Thủ tướng Chính phủ làm căn cứ trong chỉ đạo điều hành nhằm đạt được mục tiêu tăng trưởng kinh tế. Đồng thời sử dụng một số mô hình dự báo, đánh giá tác động của các chính sách như tăng giá điện, giá xăng dầu, giá dịch vụ giáo dục, dịch vụ y tế lên lạm phát, tăng trưởng kinh tế và một số chỉ tiêu kinh tế vĩ mô, làm cơ sở để xây dựng các phương án điều chỉnh giá, báo cáo Chính phủ điều chỉnh giá một số mặt hàng do Nhà nước quản lý phù hợp với diễn biến thực tế của thị trường, đồng thời bảo đảm mục tiêu kiểm soát lạm phát Quốc hội đề ra.

Cùng với các báo cáo phân tích, dự báo ngắn hạn, Tổng cục đã thực hiện nhiều chuyên đề, báo cáo phân tích và dự báo chuyên sâu, trong đó có một số chuyên đề nhận được sự đánh giá cao của các đối tượng sử dụng thông tin thống kê như: Tăng trưởng các vùng kinh tế trọng điểm giai đoạn 2011-2017 được sử dụng làm tài liệu trong cuộc họp thường trực Chính phủ về Vùng kinh tế trọng điểm; Năng suất lao động và

* Vụ trưởng Vụ Thống kê Tổng hợp, TCTK

giải pháp chủ yếu thúc đẩy tăng năng suất lao động của Việt Nam, là tài liệu chính trong Hội nghị Cải thiện năng suất lao động quốc gia do Thủ tướng Chính phủ chủ trì; Động thái và thực trạng kinh tế - xã hội Việt Nam 2016-2018; Phân tích cung, cầu lúa ở Việt Nam; Phân tích chỉ số giá xuất khẩu, nhập khẩu và tỷ giá thương mại hàng hóa ở Việt Nam giai đoạn 2011-2018; Phân tích các mặt hàng nông sản xuất khẩu của Việt Nam giai đoạn 2013-2018; Phân tích tác động của thu nhập và chi tiêu tới tăng trưởng kinh tế Việt Nam giai đoạn 2010-2016... Đặc biệt, nét mới trong một số chuyên đề, báo cáo phân tích và dự báo của Tổng cục Thống kê trong thời gian gần đây là lượng hóa được tác động của các yếu tố nguyên nhân lên yếu tố kết quả bằng việc sử dụng công cụ phân tích như bảng SUT, bảng IO và các mô hình dự báo thực hiện trên phần mềm STATA, SPSS, EVIEW, ngôn ngữ R.

Công tác phân tích và dự báo thống kê ở địa phương cũng ngày càng đạt được nhiều kết quả tích cực, cơ bản đáp ứng được yêu cầu của Tổng cục. Các báo cáo, chuyên đề phân tích, dự báo của 63 Cục Thống kê tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương đã trở thành nguồn thông tin quan trọng phục vụ kịp thời các cấp ủy đảng, chính quyền địa phương trong công tác quản lý, chỉ đạo, điều hành, phân tích, đánh giá, xây dựng kế hoạch, quy hoạch phát triển kinh tế - xã hội của địa phương.

Bên cạnh đó, để nâng cao chất lượng của các chuyên đề, báo cáo phân tích và dự báo thống kê, đồng thời nâng cao trình độ, kỹ năng của công chức làm công tác phân tích và dự báo, trong năm 2019, Tổng cục đã cử nhiều công chức tham gia các khóa đào tạo, bồi dưỡng về phân tích, dự báo ở trong nước và quốc tế, tổ chức một số lớp đào tạo như phân tích và dự báo theo dãy số thời

gian, phân tích mô hình nhân tố khám phá, hướng dẫn lập bảng SUT... Từ năm 2017, Tổng cục trưởng đã thành lập Tổ Phân tích và Dự báo thống kê của Tổng cục. Công tác phân tích và dự báo cũng đã chính thức được quy định là nhiệm vụ thường xuyên, được giao điểm thi đua thực hiện các chuyên đề, báo cáo phân tích, dự báo cho các đơn vị thuộc Tổng cục và các Cục Thống kê tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương.

1.2. Hạn chế, bất cập và nguyên nhân

Bên cạnh những kết quả đạt được, công tác phân tích và dự báo thống kê thời gian qua còn nhiều hạn chế, bất cập, thể hiện trên các mặt sau:

- Hoạt động phân tích và dự báo thống kê mặc dù được tiến hành thường xuyên theo định kỳ hàng năm nhưng số lượng các sản phẩm phân tích, dự báo còn ít; một số phân tích, dự báo chỉ thực hiện khi có yêu cầu của Lãnh đạo Tổng cục hoặc của Chính phủ. Riêng công tác dự báo chưa được thực hiện thường xuyên, mới chỉ ước tính, dự báo ngắn hạn đối với một số chỉ tiêu thống kê, chưa áp dụng phương pháp dự báo chuyên nghiệp và hiệu quả.

- Nội dung một số các sản phẩm phân tích và dự báo còn nặng về mô tả, thuyết minh số liệu hoặc chỉ có những nhận xét định tính chung chung, thiếu đánh giá, nhận định cụ thể thông qua số liệu thống kê; thiếu lượng hóa tác động của các chỉ tiêu nguyên nhân lên chỉ tiêu kết quả. Trong khi các phương pháp phân tích khác hiệu quả hơn, phong phú hơn như sử dụng các mô hình hồi quy, phân tích đa nhân tố, bảng IO, bảng SUT ít được sử dụng.

- Việc ứng dụng công nghệ thông tin trong phân tích và dự báo thống kê còn hạn chế. Mặc dù công cụ chuyên dùng cho phân tích và dự báo kinh tế - xã hội đã được xác

➤➤➤ THỐNG KÊ VÀ CUỘC SỐNG

định là bảng SUT, bảng IO và mô hình dự báo thực hiện trên phần mềm STATA nhưng người làm công tác dự báo vẫn chưa nắm vững các công cụ và phần mềm này... Bên cạnh đó, cơ sở dữ liệu vĩ mô và vi mô về tình hình kinh tế - xã hội chưa được xây dựng để phục vụ sử dụng chung trong phân tích và dự báo.

- Năng lực và nhân lực làm công tác phân tích và dự báo thống kê còn hạn chế. Phần lớn các Vụ thống kê chuyên ngành và Cục Thống kê tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương chưa bố trí công chức chuyên trách thực hiện hoạt động phân tích và dự báo. Công tác đào tạo, bồi dưỡng về phân tích và dự báo chưa quan tâm thường xuyên, việc ứng dụng sau các khóa học chưa được đẩy mạnh.

Có nhiều nguyên nhân dẫn đến tình trạng trên, trong đó có các nguyên nhân chính sau:

- *Thứ nhất*, lãnh đạo một số đơn vị thuộc Tổng cục và Cục Thống kê chưa quan tâm đầy đủ tới công tác phân tích và dự báo. Chưa có biện pháp tích cực và hiệu quả trong việc nâng cao chất lượng báo cáo kinh tế - xã hội hàng tháng, báo cáo phân tích của ngành, lĩnh vực và các chuyên đề phân tích chuyên sâu; việc bố trí, đào tạo đội ngũ công chức làm phân tích và dự báo tại đơn vị còn chưa phù hợp, vẫn còn mang tính kiêm nhiệm, không phải là công việc chính của người thực hiện công việc phân tích và dự báo thống kê, do vậy chưa đầu tư nhiều thời gian, công sức, kỹ năng cho hoạt động này.

- *Thứ hai*, trình độ của người làm công tác phân tích và dự báo thống kê còn hạn chế, một số người chưa được đào tạo bài bản, thiếu kinh nghiệm trong việc xử lý phân tích và dự báo nên ảnh hưởng đến chất lượng của phân tích và dự báo thống kê. Tính

chủ động, sáng tạo của người viết phân tích thống kê chuyên ngành và phân tích thống kê tổng hợp còn chưa cao, thiếu sự chuẩn bị nên thông tin thu thập được của một số ngành, lĩnh vực còn sơ sài, không đáp ứng được yêu cầu phân tích, đánh giá sâu. Trong một số trường hợp, do chưa chủ động trong nghiệp vụ để lường trước những vấn đề nảy sinh trong việc xử lý mâu thuẫn, bất cập của số liệu, dẫn đến chất lượng thông tin hạn chế, thiếu tính logic.

- *Thứ ba*, hoạt động phân tích và dự báo thống kê phải sử dụng đến các công cụ, phần mềm thống kê để thực hiện. Tuy nhiên hiện nay, năng lực sử dụng các công cụ, phần mềm của người viết phân tích và dự báo vẫn còn nhiều tồn tại, chưa nắm vững và chưa thực hành thường xuyên để có thể ứng dụng thành thạo vào các báo cáo, chuyên đề phân tích.

- *Thứ tư*, số liệu từ các cuộc điều tra, khảo sát còn nhiều bất cập; đặc biệt là số liệu của một số Cục Thống kê chưa phản ánh đúng thực chất quá trình phát triển kinh tế - xã hội trên địa bàn nên kết quả phân tích, dự báo sau khi chạy ra từ các mô hình phân tích thiếu logic, không có ý nghĩa... từ đó ảnh hưởng đến đến chất lượng của hoạt động phân tích và dự báo.

- *Thứ năm*, việc phối hợp, chia sẻ thông tin, số liệu phục vụ công tác phân tích và dự báo thống kê giữa các đơn vị, đặc biệt là chia sẻ dữ liệu vi mô từ các cuộc điều tra chưa sẵn sàng, chặt chẽ và hiệu quả, nhất là các dữ liệu vi mô thu thập từ các cuộc điều tra, tổng điều tra do ngành Thống kê thực hiện.

2. Một số nhiệm vụ trọng tâm nâng cao chất lượng phân tích và dự báo thống kê

Để tiếp tục phát huy những kết quả đạt được và nâng cao hiệu quả của công tác

phân tích, dự báo thống kê trong thời gian tới, các đơn vị thuộc Tổng cục và các Cục Thống kê tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương cần thực hiện tốt một số nhiệm vụ sau:

(1) Tổ Phân tích và Dự báo thống kê xây dựng kế hoạch thực hiện công tác phân tích và dự báo cho giai đoạn 2020-2025, trong đó có kế hoạch đào tạo cụ thể về công tác phân tích cho các đơn vị thuộc Tổng cục, các Cục Thống kê tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương.

(2) Thủ trưởng các đơn vị phải xác định công tác phân tích và dự báo thống kê là một trong những nhiệm vụ thường xuyên, quan trọng của ngành Thống kê ở cả Trung ương và địa phương. Hoạt động phân tích và dự báo cần được đẩy mạnh theo hướng đa dạng hoá và không ngừng nâng cao chất lượng sản phẩm phân tích và dự báo thống kê. Đưa nhiệm vụ phân tích và dự báo vào kế hoạch hàng năm của các đơn vị thuộc Tổng cục và các Cục Thống kê.

(3) Tiếp tục nâng cao chất lượng Báo cáo tình hình kinh tế - xã hội hàng tháng, quý, năm. Đây được xem là một trong những nhiệm vụ trọng tâm của ngành Thống kê trong năm tới, nhất là trong bối cảnh kinh tế thế giới và trong nước còn diễn biến phức tạp. Trên cơ sở số liệu thống kê, các đơn vị thuộc Tổng cục và các Cục Thống kê cấp tỉnh cần theo dõi sát diễn biến tình hình thế giới và trong nước, nắm bắt đầy đủ, kịp thời những vấn đề mới phát sinh mang tính thời sự, nổi cộm được xã hội quan tâm, phân tích, đánh giá chính xác các nguyên nhân tác động, từ đó đưa ra dự báo ngắn hạn, kiến nghị các giải pháp phục vụ Đảng, Nhà nước và cấp ủy, chính quyền địa phương trong chỉ đạo, điều hành nền kinh tế - xã hội.

(4) Tăng cường thực hiện các báo cáo phân tích tổng hợp tình hình kinh tế - xã hội

hàng năm, nhiều năm (3 năm, 5 năm, 10 năm), báo cáo phân tích chuyên sâu về các ngành, lĩnh vực; làm tốt các báo cáo phân tích kết quả điều tra thống kê và các chuyên đề phân tích chuyên sâu trên cơ sở thông tin thu thập từ chế độ báo cáo thống kê, dữ liệu hồ sơ hành chính và số liệu thu thập được từ các cuộc Tổng điều tra, điều tra thống kê. Hàng năm, mỗi Vụ nghiệp vụ và Cục Thống kê thực hiện ít nhất 2 chuyên đề/báo cáo phân tích và dự báo thống kê dài hạn hoặc chuyên sâu.

(5) Tăng cường đào tạo, bồi dưỡng nâng cao năng lực cho đội ngũ cán bộ làm công tác phân tích và dự báo của các đơn vị thuộc Tổng cục và các Cục Thống kê tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương thông qua các lớp đào tạo, bồi dưỡng về kiến thức kinh tế vĩ mô, mô hình, công cụ, kỹ năng sử dụng phần mềm cho phân tích và dự báo. Đào tạo kỹ thuật sử dụng bảng cân đối liên ngành (bảng I/O), bảng nguồn và sử dụng (SUT) để phân tích và dự báo các chỉ tiêu kinh tế vĩ mô, đánh giá tác động chính sách (chính sách thuế, giá, tiền lương...). Hướng dẫn tính toán và phân tích một số chỉ tiêu tổng hợp quan trọng như: Năng suất các nhân tố tổng hợp (TFP); Hiệu quả sử dụng vốn đầu tư (ICOR); Năng suất lao động... Chú trọng công tác tự đào tạo trong Tổng cục Thống kê về các phần mềm phân tích, mô hình phân tích, phương pháp phân tích số liệu.

(6) Ứng dụng mạnh mẽ công nghệ thông tin trong hoạt động phân tích và dự báo thống kê. Ứng dụng đồ họa hình ảnh (infographics) trong các chuyên đề/báo cáo phân tích và dự báo. Tăng cường sử dụng công cụ, mô hình dự báo và các phương pháp phân tích, dự báo tiên tiến vào hoạt động phân tích, dự báo thống kê.

(7) Xây dựng cơ sở dữ liệu vi mô và vĩ mô thống nhất về thực trạng kinh tế - xã hội

➤ ➤ ➤ THỐNG KÊ VÀ CUỘC SỐNG

của toàn bộ nền kinh tế, bảo đảm các cơ sở dữ liệu đầy đủ và kịp thời cập nhật những thông tin, dữ liệu cần thiết để phục vụ cho công tác phân tích và dự báo. Đây được coi là tiền đề quan trọng nhất cho công tác phân tích và dự báo thống kê.

(8) Đẩy mạnh hợp tác với các cơ quan, tổ chức và cá nhân trong và ngoài nước có năng lực tốt về phân tích và dự báo thống kê, góp phần nâng cao năng lực phân tích và dự báo của ngành Thống kê. Khảo sát, học tập kinh nghiệm cơ quan thống kê một số nước về phân tích và dự báo thống kê.

(9) Thủ trưởng các đơn vị cần bố trí nhân lực làm công tác phân tích và dự báo

một cách hiệu quả, đồng thời động viên, tạo điều kiện và môi trường thuận lợi cho công chức phát huy hết khả năng trong công tác phân tích và dự báo thống kê. Có hình thức động viên, khen thưởng cho các đơn vị và cá nhân thực hiện tốt công tác phân tích và dự báo, đồng thời có biện pháp xử lý đối với các đơn vị và cá nhân không hoàn thành nhiệm vụ được giao về phân tích và dự báo thống kê.

Nguồn: Báo cáo tham luận tại Hội nghị triển khai kế hoạch công tác và tập huấn phương án điều tra doanh nghiệp năm 2020.

